

Selskabets aktiviteter 2017

Gartneren og gartnerdisciplinen var temaet for Havehistorisk Selskab i 2017. Gartneren er den udøvende fagmand, der anlægger og vedligeholder såvel de historiske anlæg, som de anlæg vi benytter eller passerer på vores vej. Anlæg der bidrager til oplevelser både i dagligdagen, og anlæg der inspirerer eller fortryller, når vi arrangerer en fornøjelsestur dertil. Sidst men ikke mindst beskæftiger plantespecialisten sig for udvikling og dyrkning af de planter, som udgør de fysiske elementer i haverne og som fryder vore sanser.

Vi har i det forgangne år været fremme i nutiden, men har stedvis skuet tilbage i tiden. I lyset af forrige års tema har det været tanken at fortsætte diskussionen om, hvordan og hvor meget historiske anlæg kan ændres for at tilgodese nutidens idealer og funktionskrav. Med gartneretemaet har selskabet i 2017 afholdt tre foredrag og tre ekskursioner.

Ny beplantning i vejrabatterne i Furesø Kommune

Vores foredragsrække begyndte ved generalforsamlingen i marts med en meget spændende fortælling af overgartner Christina Kastrup Madsen fra Furesø Kommune. Titlen var "Gartneren i spil og nye tider for anvendelse af stauder".

Vi hørte om hvordan Christina igennem de seneste 10 år med stor succes har stået i spidsen for en udvikling, hvor kedelige vejrabatter, restarealer og midterrabatter er blevet forvandlet til smukke stauderige beplantninger, der fryder øjet de fleste måneder af året. Succesen er skabt i tæt samarbejde med de fastansatte gartnere, der har været med hele vejen fra beslutningen blev taget, til udvælgelse af planter, implementering og anlæg samt efterfølgende drift.

I forgangne årtier har konstante krav om nye besparelser og pesticidfri drift ellers betydet, at sådanne arealer er blevet drevet så ekstensivt som muligt. Det har resulteret i manglende udfordring og glæde for den kommunale gartner samt for de borgere, som dagligt passerer arealerne. Vejbede, som vi kender dem flest med græs, jord eller stenbelægning, søges løbende ændret i Furesø Kommune. Dette er vel at mærke sket uden ekstra bevillinger til hverken anlæg eller drift. Det er gennemført indenfor de allerede bevilgede midler, ved et tæt samarbejde med engagerede gartnerne og med mod til at prøve sig frem.

Resultaterne er værd at bemærke: en større biodiversitet, mere natur og det varierede udtryk er en fryd for øjet. Christina fremhævede især hvordan en større indflydelse på eget arbejde får gartnerne til at føle ejerskab og opnå en større faglig tilfredsstillelse ved at gå på arbejde. Endvidere blev det fremhævet, at indsatsen har opnået stor anerkendelse fra borgere og politikerne.

Havevandring

Tivolis haver

I maj måned rykkede vi udendørs til en meget oplevelsesrig og spændende havevandring i Tivoli, trods det øsende regnvejr. Overgartner Tom Knudsen viste os rundt og fortalte om sit daglige arbejde som ansvarlig for gartnerarbejdet i Tivoli. Vi hørte om årstidernes forskellige gøremål såsom den løbende udskiftning af sommerblomster i sæsonen samt udskiftning af rullegræs flere gange henover sommeren. Vi fik et levende

indtryk af arbejdet med at plante pyntekål og opsætte græskar til Halloween samt de mange juletræer til Tivolis julemarked.

De senere år har Tivoli forlænget sæsonen og øget åbningsdagene for publikum. Det har resulteret i, at de korte perioder hvor haven holder lukket, nu kun giver gartnerne et kort vindue til at forberede nye udstillinger, inden dørene atter åbnes for publikum. Tom Knudsen har som overgartner medvirket til at Tivolis "havepræg" er blevet tydeligere: der er kommet mere græs, og der er skabt spændende fornyelser i plantevalget. Blandt andet er brugen af pyntelige grøntsager samt sjældnere stauder og løgplanter steget markant. Dette har vist sig at være til stor inspiration for havens gæster, hvilket kan konstateres ved mange forespørgsler om plantenavne.

Sorø Akademi

Rundvisningen på Sorø Akademi sidst i juni vil især blive husket for Per Højlands engagerede og fængslende fortælling om stedet historie. Men inden da fortalte Lisbeth Brorsen og Lone van Deurs om haven og dens historie og bibliotekar Ann Furholt Pedersen viste os rundt i bibliotekets righoldige bogsamling.

Haven og dens historie frem til 1976 er grundigt fortalt af landskabsarkitekt Torben Michelsen i bogen "Akademihaven gennem 800 år". Både før og efter Michelsen har flere betydningsfulde landskabsarkitekter sat deres præg på haven. (Se mere herom i artiklen foran om Akademihaven).

Ann Furholt Pedersen fortalte os engageret om sit ønskejob som bibliotekar på stedet, om biblioteket funktion og om dets bogskatte. I dagens anledning havde Ann fundet forskellige værker om haver og havekunst frem, herunder Manzas lille "Havekatekismus" fra 1787, Paulis "Flora Danica" fra 1648 og Hirschfelds "Teorie der Gartenkunst", 1-5 (1779-1785).

Efter at have indtaget den medbragte mad i haven introducerede Per Højland, lærer ved Sorø Akademi os til stedet lange historie, fra påbegyndelsen af et Benediktinerkloster i 1151, der hurtigt blev overtaget af Cisterciensermunkene, om den magtfulde Hvideslægt og Absalon, om klosteranlæg og -kirke og om Akademibygningernes i øvrigt. Vi gik og sad som tryllebundne i den storslåede kirke, men nåede dog også en rundvisning i hovedbygningen, hvor vi hørte om livet på skolen og de dertil hørende traditioner.

Herefter måtte mange gå, men en udsøgt skare nåede en hurtig runde i den sidste del af haven, herunder til området ved det knapt 10 år gamle Science Center, forbi Ingemanns Grav, igennem lapidariet og den gamle kirkegård.

Landbohøjskolens Have

Udgivelsen af det nyeste nummer af vores årsskrift blev i august markeret ved en event i Café Væksthuset i Landbohøjskolens Have. Herefter fulgte en guidet tur i haven af en oplagt og meget vidende teamleder og gartner Lars Birck. Haven blev anlagt i forbindelse med Landbohøjskolens oprettelse i 1858 og rummer i dag 6.000 forskellige planter. Haven er en del af Københavns Universitet, og har stadig de tre hovedformål som den har haft fra begyndelsen: at være studie- og universitetshave, at levere planter til universitets undervisning samt at fungere som grøn oase på Frederiksberg.

Haven rummer blandt andet sommerblomsthaven, rosenhaven, den svajede plæne samt sø, stenhøj og et skovparti. Lars Birck førte os denne sommerdag med på en spændende tur, hvor vi hørte om havens

udformning, righoldige samlinger og eksotiske planter krydret med facts og anekdoter. Særlig var interessen stor for at høre om de giftige planter.

Efterårets foredrag

Hedeland

Landskabsarkitekt og tidligere direktør for Hedeland, Erik Juhl fortalte i september måned om Hedelands tilblivelse helt tilbage fra istiden til som det ser ud i dag. Erik Juhl har arbejdet med Hedeland siden 1975, først som landskabsarkitekt, sagsarkitekt og fag tilsyn og herefter i 29 år fra 1987 til 2016 som direktør for I/S Hedeland. I den periode har området ændret karakter fra at være et kæmpe grusgravningsområdet til i dag at rumme store søer, 4,5 km kanalsystem, ridestier og rideskoler, forsøgsområder for skovtræer, vinmarker, en skibakke, en golfbane, en racerbane, et friluftsteater og meget mere.

Det er sket i dialog med blandt mange andre Edith og Ole Nørgårds Tegnestue og Jørgen Vesterholts Tegnestue samt ikke mindst i samarbejde med de tre kommuner (Greve, Roskilde og Høje-Taastrup), som området er en del af. Erik Juhl har nu givet direktørbolden videre og kan se tilbage på et livsværk, som er et vildt, tæmmet, frodigt, foranderligt og unikt landskab på 15 km² med en kæmpe biodiversitet.

Import af planter i 1700-tallet

Vi sluttede foredragsrækken i oktober med foredraget "Problemer med at importere og passe planter i det 18. århundrede". Her fortalte cand. scient. Peter Wagner med udgangspunkt i en bevaret brevveksling mellem gartner Christian Hansen og hans foresatte, Georg Christian Oeder, som havde overhofmarskal A.G. Moltke's opbakning.

Historien handlede om den i 1752 påbegyndte anlæggelse af en botanisk have for enden af Amaliegade i København. Haven skulle skaffe viden og erfaring om planter fra både have-, skov- og agerbrug. Det store pionerprojekt medførte et behov for at uddanne folk, der kunne importere og passe de modtagne planter bl.a. fra De Vestindiske Øer. Planterne blev enten modtaget som gaver eller man byttede sig til dem. Det største problem var manglen på gartnere, der vidste, hvordan planterne skulle passes. Det var nemlig først i 1811, at der blev etableret en eksamen for gartnere, og først i 1852, at der på Landbohøjskolen blev etableret en egentlig undervisning i gartnerfaget.

Således viste det sig, at den til jobbet ansatte gartner Hansen var uegnet. Planterne døde eller mistrivedes. Det lykkedes først Oeder, at få Hansen afsat i 1761, hvor Hansen kom på ventepenge. Men hele projektet blev stoppet i 1770.

Oeder kendes også som ildsjælen bag det botaniske værk Flora Danica. De første af i alt 3240 tavler udkom i 1761, men uden planternes navn, da der var uenighed herom. Det var samtidigt med, at Linné arbejdede på sit store værk om bl.a. klassificering af planter.

Selskabets årsskrift

Årsskriftet blev præsenteret i august måned. Med fem gode artikler afspejlede det temaet for 2016, nemlig 'Havehistoriske inspirationskilder til nutidig landskabsarkitektur'. Årsskriftredaktionen bestod af Louise Windfeldt, Bjarne Larsen og Pernille Thomsen.

Endvidere har Pernille Thomsen i 2017 lagt et kæmpe arbejde i at overføre alle tidligere artikler fra 'Fra Kvangård til Humlekule' til Det Kongelige Biblioteks tidsskrift.dk. Hidtil har indholdet af de enkelte numre fra nr. 1, 1971 og frem været tilgængeligt på Havehistorisk Selskabs hjemmeside.

Samtidig med at vi håber, at kendskabet til artiklerne bliver meget mere udbredt gennem tidsskrift.dk, er vi glade for, at den fortsatte digitale adgang til dem, ikke alene afhænger af om Havehistorisk Selskabs hjemmeside fungerer. Bestyrelsen håber, at adgangen til Fra Kvangård til Humlekule via tidsskrift.dk vil blive til gavn og glæde for mange.

Endelig skal det oplyses, at det stadig er muligt at købe en fysisk udgave af de fleste af årsskrifterne ved henvendelse til selskabet på havehistoriskselskab@gmail.com

Ved generalforsamlingen i marts valgte Niels Møllgaard, Margrethe Floryan, Louise Windfeldt og Tobias Bøllingtoft at træde ud af bestyrelsen. Ind trådte Lone van Deurs, Birgitte Sværke Pedersen, Rikke Tønnes og Jesper Carl Corfitzen. Vi har været glade for det store arrangement som den nye bestyrelse har udvist i det forgangne år.